

Liturgia online – <http://www.liturgia.hu>

Szerző Dolhai Lajos

Cím Vocabularium Eucharisticum az évközi idő könyörgéseiben

Megjelenés Teológia 36 (2002) 142-161

Tárgyszavak liturgikus teológia, szövegelemzés, könyörgés, áldozás, évközi idő, super oblata, postcommunio

Dolhai Lajos

VOCABULARIUM EUCHARISTICUM AZ ÉVKÖZI IDŐ KÖNYÖRGÉSEIBEN¹

A közelmúltban (2002. márc.) megjelent a II. Vatikáni zsinat utáni *Missale Romanum* 3. javított kiadása.² Ezt megelőzően adták ki (2001. márc.) az Istentiszteleti és Szentségi Kongregáció *Liturgiam authenticam* kezdetű instrukcióját a liturgikus szövegek fordításáról.³ Nyilvánvaló, hogy az instrukció figyelembe vételével kell majd elkészíteni a misekönyv legújabb kiadásának nemzeti nyelvű fordításait. Időszerű tehát, ha a liturgikus-teológia módszerével elemezzük a *Missale Romanum* könyörgéseit, hiszen a jó fordításhoz az is szükséges, hogy ismerjük a liturgia teológiai szempontból fontos szavainak (vocabularium eucharisticum) konkrét jelentését, mert e nélkül nem tudjuk hűségesen közvetíteni az Egyház liturgiában is megmutatkozó hitét.

1. AZ ORÁCIÓK ÉS A VOCABULARIUM EUCHARISTICUM

A liturgia Isten dicsőségét és az ember üdvösségét szolgálja. Ezzel együtt, ezt a kettős célt nem kizárva, az Egyház liturgiája tanít és nevel minket. A liturgiában

¹ A tanulmány a szerző magyar nyelvű habilitációs előadásának bővített változata.

² Az első kiadás 1970, a második kiadás 1975-ben jelent meg.

³ Istentiszteleti és Szentségi Kongregáció, *Liturgiam Authenticam*. A népnyelvek használata a római liturgia könyveinek kiadásaiban, SZIT, Budapest 2001, (Római dokumentumok XVII).

közvetlenül és legegységelműbben az Isten igéje tanít bennünket, de az Isten szava mellett, az ember szavának: az imádságoknak (euchológia) is van tanító szerepe. A szentmise imádságai közül kiemelkedik három könyörgés: a kollekta (az első könyörgés), az áldozati adományok fölötti könyörgés (oratio super oblata) és az áldozás utáni könyörgés (postcommunio). Mindhárom könyörgésnek sajátos funkciója van a liturgiában. Éppen ezért teológiájukat csak a liturgiában betöltött szerepük figyelembe vételével lehet összefoglalni.

A kollekta nem kötődik szorosan az Eucharisztia megünnepléséhez. Úgy is tekinthetjük, mint a szentmise bevezető részét lezáró imádságot, vagy mint a liturgikus ünneplést bevezető nagy orációt. Éppen ezért az Eucharisztia teológiai szótárának összeállítása szempontjából nincs különösebb jelentősége. A felajánló könyörgés lényege szerint az Eucharisztiaira irányul. Egy-két kivételtől eltekintve nem találunk benne utalást a napi liturgiára. Ez az imádság az áldozati adományok felajánlásához kapcsolódik. Sajátos funkciójából következik, hogy a felajánlás céljáról, a szentmiseáldozat lényegéről tanítja az eucharisztikus közösség tagjait. Egyrészt lezárja az áldozati adományok előkészítését, másrészt szoros kapcsolatban van az eucharisztikus imádsággal, amit közvetlenül bevezet. Sok esetben elővételezi az áldozás utáni könyörgések témáit is, hiszen már a felajánló könyörgésben is imádkozunk a szentáldozat gyümölcseiben való részesedésért. Az áldozás utáni könyörgés egyrésztől hálaima a szentmisén elnyert kegyelmekért, másrésztől kérő imádság azért, hogy az Úr az eucharisztia megünneplését fordítsa lelkünk javára. A misekönyv általános rendelkezései egyértelműen megfogalmazzák az utolsó oráció rendeltetését: „Az áldozás utáni könyörgésben a pap az ünnepeelt misztérium gyümölcseiért esedezik”(56. p.).

Az új misekönyvben minden vasárnapnak és ünnepnek van saját felajánló és áldozás utáni könyörgése. Ez jelentős változás az V. Pius-féle misekönyvhöz képest, amikor egy könyörgést több vasárnapon is használt az imádkozó Egyház. Sőt vannak az egyházi évnek olyan időszakai, amikor hétköznap is mindennap más könyörgést imádkozhatunk (Nagyböjt, Húsvét nyolcada, stb.). A vásár-és ünnepnap

könyörgések több mint a fele új könyörgés. Az új orációk nagy része a régi szakramentáriumokból való. Vannak olyan új megfogalmazású orációk is, amelyek valamely régi könyörgés átfogalmazásával jöttek létre. Az új könyörgések forrásai között megtalálhatjuk az egyházatyák írásait is. Szép példa erre a 31. évközi vasárnap felajánlási könyörgése, amely Nagy Szent Leó egyik beszédének egyik mondatából készült.⁴ Főként a rituális (szertartásokkal kapcsolatos) misékben és a különféle szükségletekben mondható misék szövegeiben találkozunk teljesen új orációkkal.

A következőkben csak az évközi idő orációit elemezzük. Csak szükség esetén használjuk fel a többi orációt állításaink igazolására. Nemcsak terjedelmi okokból szűkítettük le vizsgálódásunkat, hanem azért is, mert az egyházi évben az évközi időnek nincs speciális jellegzetessége. Ebben az időszakban nem ünnepezzük megváltásunk egyik vagy másik misztériumát, s így az Eucharisztia misztériuma nem szorul háttérbe a kiemelten ünnepezt misztérium mellett. Vélhetően itt jelenik meg legtisztábban az Eucharisztia teológiája.

Ha az Eucharisztia teológiáját az eucharisztológiából kiindulva akarjuk felvázolni, akkor első lépésként össze kell gyűjtenünk azokat a szavakat, amelyek az Eucharisztia lényegére vagy megünneplésének valamilyen sajátosságára utalnak. Ezek önmagukban is, minden teológiai elemzés nélkül is tükrözik az Egyház hitét. Így például már a statisztikából kiderül, hogy kivételes jelentősége van a *mysterium* és *sacramentum* szavaknak, még akkor is, ha ezek nem mindig az Eucharisztia megjelölésére szolgálnak. A második módszertani lépés a fogalmak elemzése. Amennyiben szükséges csoportosítanunk is kell az eucharisztikus terminológiát.⁵ Vannak olyan főnevek, amelyek az Eucharisztia „táplálék” jellegére utalnak: *alimentum*, *alimonia*, *cibus* (legtöbbször *cibus potusque*) *daps*, *edulium*, *esca*, *nutrimentum*, *panis* (néha *panis potusque*, ill. *panis et calix* fogalompárban), indirekt módon még a

⁴ vö. RAFFA, V., *Le orazioni sulle offerte*, in Eph.Lit. 54 (1970/IV-V) 305; itt egymás mellett, összehasonlítva megtaláljuk az orációt és patrisztikus szöveget.

⁵ Ehhez a feladathoz kiváló segédeszköz: SCHNITKER TH. A. - SLABY W. A. (szerk.), *Concordantia verbalia Missalis Romani. Partes eucharisticae*, Münster 1983.

cena, convivium, mensa és a *refectio* szavak is. Vannak olyan fogalmak, amelyekben az Eucharisztia mint liturgikus cselekmény áll előttünk (*eucharistia, frequentatio, officium*) és vannak olyanok, amelyek éppen erre a szempontra nem utalnak (*commixtio, perceptio, susceptio*). Az Eucharisztia esemény-jellegére utal a *commercium* szó, az esemény eredményére, ill. gyümölcsére a *corpus, a corpus et sanguis* szavak; A *communio, participatio* fogalmak is liturgikus ünneplésre utalnak, de inkább az abból való részesedés gondolatát állítják előtérbe. A *pignus* (zálog) szó az Eucharisztia eszkatologikus jellege szempontjából fontos szakkifejezés. A liturgia az Eucharisztia vételének kegyelmi hatását sokféle módon is kifejezi. Néhány esetben egyszerűen a *sancta* szóval. Szokatlan ugyan, de az euchológia a legkülönbözőbb szavakat (*delicia, divinum, remedium, res, salutare*) is fel tudja használni arra, hogy az Eucharisztia üdvösségi hatásaira utaljon. Egészen különböző értelemben is használja a liturgia a *donum* és a *munus* szavakat, ahogyan azt a későbbi elemzéseinkben is látni fogjuk. Sokkal könnyebb magyarázni a *virtus* és az *operatio* fogalmakat. Az előbbi inkább az Isten tevékenységére, az utóbbi pedig az ember liturgikus tevékenységére utal. Még a könyörgésekben szereplő igéket is lehet és érdemes csoportosítani. A postcommuniók elemzésénél láthatjuk⁶, hogy vannak olyan igék, amelyek az Eucharisztia táplálék jellegére utalnak, vannak olyanok igék, amelyek az Eucharisztia megújító hatását emelik ki, és vannak olyanok, amelyek az Eucharisztia megünneplésében résztvevők szerepéről tanúskodnak.

Ezek az eucharisztikus vonatkozású szavak a legkülönfélébb összefüggésekben szerepelnek, és gyakran jelzőkkel együtt, amelyek segítenek megérteni (pl. *caelestis, divinus, sanctus*) egy-egy főnévnek a tartalmát, hiszen egyik-másik szónak önmagában nem lenne eucharisztikus értelme. A fogalmak eucharisztikus jellegére utalnak gyakran a könyörgésekben ott lévő, alárendelt mellékmondatok. Ilyenek például a felajánló könyörgésben ismételten előforduló: *quod offerimus* vagy az áldozás utáni könyörgésben a *quod de sancto altari tuo accepimus* kifejezések. Az említett szavak különféle szerepben és mondatösszefüggésben (pl.

⁶ vö.: DOLHAI L., *Az Eucharisztia az évk. idő áldozás utáni könyörgéseiben*, in *Teológia* 36 (2002.1-2) 11-27

kijelentés vagy kérés) fordulnak elő. A mondatok sok esetben csak a szóban forgó liturgikus tevékenységre utalnak, de legtöbbször teológia mondanivalót is hordoznak magukban, vagyis az Egyház eucharisztikus hitét tanítják. Annak megállapítására, hogy egy adott esetben, egy konkrét szövegösszefüggésben találunk e teológiai szempontból fontos kijelentést, az irodalmi-nyelvi elemzés törvényszerűségeit is figyelembe kell vennünk. Nyilvánvaló, hogy az analízis közben nem tekinthetünk el attól az előzetes tudástól, amelyet az Egyház liturgikus-teológiai hagyományából ismertünk meg.

2. MYSTERIUM-SACRAMENTUM

a.). *A mysterium-sacramentum előfordulási helyei:*

<i>VASÁRNAP</i>	<i>SUPER OBLATA</i>	<i>POST COMMUNIO</i>
1.		tuis <u>sacramentis</u>
2.	haec <i>mysteria</i> frequentare	
4.	<u>sacramentum</u> nostrae redemptionis	
5.	aeternitatis fiant <u>sacramentum</u>	
7.	<i>mysteria</i> tua exsequentes	per haec <i>mysteria</i>
8.		satiati munere salutari hoc vegetas <u>sacramento</u>
11.	et renovas <u>sacramento</u>	
13.	<i>mysteriorum</i> tuorum effectus...	
15.		cum frequentatione <i>mysterii</i>
16.		populo quem <i>mysteriis</i>
caelestibus		
17.	haec sacrosancta <i>mysteria</i>	imbuisti
<u>sacramentum.</u>		sumpsimus divinum
19.		<u>sacramentorum</u> tuorum
communio		
20.		per haec <u>sacramenta</u> Christi
23.		caelesti <u>sacramenti</u> pabulo
nutris		
25.	<u>sacramentis</u> caelestibus	quos tuis reficis <u>sacramentis</u> <i>mysteriis</i> capiamus
26.		caeleste <i>mysterium</i>

27.	<i>mysteriis</i> sanctificationem tuae	de perceptis <u>sacramentis</u>
29.	<i>mysteriis</i> emundemur	
30.		tua <u>sacramenta</u>
31.		refecti caelestibus <u>sacramentis</u>
33.		sumpsimus... sacri dona

mysterii

A Római Misekönyv bevezetője, az ún. Általános Rendelkezések, elég ritkán nevezi az Eucharisziát *mysteriumnak*, ill. *sacramentumnak*.⁷ A misekönyv könyörgései viszont már gyakran használják ezt a két szót az Eucharisztia jelölésére, ahogyan azt a fenti táblázatból is láthatjuk. Ezen szavak aránylag gyakori előfordulása⁸ a felajánló és áldozás utáni könyörgésekben arra utal, hogy ezek a szavak az orációkban legtöbbször kifejezetten is az Eucharisziára vonatkoznak. A *mysterium* fogalommal és szóval a kezdetektől fogva találkozunk az egyházban, leginkább a szentmisében, a változó részekben (főleg a könyörgésekben) éppúgy, mint az állandó részekben (elsősorban a római kánonban). A tridenti zsinat után a „*mysterium*” eredeti jelentése háttérbe szorult, s a misztérium-teológia szinte teljesen feledésbe merült. O. Casel⁹ volt az, aki a múlt században a szó eredetére, használatára és jelentésére ráirányította a liturgikusok figyelmét, s megtanított bennünket arra, hogy ennek a két szónak a tartalmát a liturgikus szövegekben nem lehet a „titok” fogalmával visszaadni.¹⁰ Az sem elegendő, ha a szót csak szűkebb értelemben az Egyház megszentelő tevékenységét hordozó hét szentségre értjük. Keresztény értelemben misztériumnak nevezhető minden olyan természetfölötti valóság, amely látható módon is

⁷ vö.: ÁR 1: summum mysterium eucharisticum; ÁR 3: mirabile... mysterium praesentiae realis (itt a mysterium általános értelemben jelenti a titkát, és nem kifejezetten az Eucharisziát) és hoc admirabile Sacramentum; ÁR 56k: „In oratione post Communionem, sacerdos pro fructibus mysterii celebrati deprecatur”. Kifejezetten is az Eucharisziára vonatkozó kijelentés: sacramentum sacramentorum (ÁR 326).

⁸ Lásd Schnitker-Slaby szerint az egész misekönyvben 267 esetben szerepel a mysterium szó, ebből 69 a super oblata és 104 a postcommunió, vagyis mintegy kétharmada az összes előfordulásoknak. A sacramentum szó 224 alkalommal található meg, 34 a super oblata-ban, 132 a postcommunió-ban. Tehát az előfordulások nagy része az orációkban van.- A régi szakramentáriumokban még inkább dominál ez a két szó, vö.: SCHEFFER, *Mysterium und Sacramentum in den ältesten römischen Sakramentarien*, Münster 1952.. 47-173.

⁹ vö. CASEL, O., *Das christliche Kultmysterium*, Regensburg 1935; CSANÁD, B., *Misztérium és megújulás* (Egyetemi jegyzet), Budapest 1970, 76.83.

¹⁰ Már a II. Vatikáni zsinat liturgikus reformját irányító bizottság (Consilium) egyik instrukciója emlékezteti a liturgikus szövegek fordítóit erre a nehézségre (vö. De interpretatione textuum liturgicorum, 1969. 01. 25, 18/b, Kaczynski, 1217): „Ainsi du mot „mysterium” une traduction moderne serait inexacte...” Az instrukció a helyes

jelénvalóvá lesz számunkra. A liturgia a kultikus misztériumok közé sorolható. O. Casel egyik meghatározása szerint, amely lényegileg megegyezik a II. Vatikáni zsinat liturgikus konstitúciójának „meghatározásával”, „a liturgia ... Krisztus és az Egyház misztériuma.”¹¹

b.) A szó jelentése és liturgikus használata:

A *misztérium* szó a görög *müein* igéből származik. Pontos jelentését homály fedi; általában jelenti valaminek a bezárását, becsukását, jelentheti valaminek az elrejtését és eltitkolását is. Már az ószövetség görög fordításaiban is megjelenik.¹² A biblián kívül, hellenisztikus környezetben gyakran használták a misztérium-vallások, de nyilvánvalóan teljesen más értelemben, mint a biblia. Ezekben a vallásokban a misztérium olyan titkot, titkos vallási tanítást, vallási szertartást jelentett, amelyeken csak a beavatottak vehettek részt. A szinoptikusok csak egy alkalommal használják a *mysterion* szót (Mk 4, 11). A misztérium szó újszövetségi értelmezésének mélységeit Szent Pál levelei tárják fel előttünk.¹³ Nála a misztérium szó már Isten egész üdvözítő tervét jelenti, amely Krisztusban lett nyilvánvalóvá számunkra (Ef 3,8-12). Az egyházatyák a misztérium szót ugyanabban az értelemben használták, mint a Szentírás, de még nem egészen egyértelmű ennek a szónak a jelentése. A Szentíráshoz hasonlóan a misztérium szót a Krisztus-esemény egészen kívül (1 Tim 3,16) annak egyes mozzanataira is szívesen használták. Így például Antióchiai Szt. Ignác Jézus életével kapcsolatban három misztériumról beszél¹⁴ Hippolütosz különösképpen is kiemeli a megtestesülés misztérium jellegét¹⁵, Cyprianus szerint

megértés végett definiálja a *mysterium* szó keresztény tartalmát: „la réalité surnaturelle qui es communique dans un signe sensible” (u.o.).

¹¹ CASEL, O., *Das christliche Kultmysterium*, 59.

¹² vö.: BORNKAMM, G., *müsterion*, in ThWNT 4, 809-832; a szó szentségtani jelentőségéről: FINKENZELLER, J., *Die Lehre von den Sakramenten im allgemeinen* (=HDG IV/1a), Freiburg 1981..

¹³ lásd részletesen: PENNA, R., *Il "mysterion" paolino*, Paidea, Brescia 1978.

¹⁴ Az Efezusiakhoz írt levélben: „eme világ fejedelme elől rejtve maradt Mária szüzessége, az Ő anyasága és hasonlóképpen az Úr halála,; három nagy misztérium, mely az Isten csendjében ment végbe.” (19,1)

¹⁵ Hippolütosz, *Contra Noet.*, c.4.

pedig „az üdvösség misztériuma Krisztus keresztje”.¹⁶ Több értelemben használják tehát a misztérium szót, az üdvtörténet legkülönbözőbb eseményeit jelölik vele, de nem is annyira az egyes mozzanatok és események jelölésére használják ezt a szót, hanem misztériumnak tekintik mindazt, amiben Isten üdvözítő tevékenysége látható módon megnyilvánul. A görög atyáknál a *mysterion* úgy jelenik meg, mint az üdvtörténet kulcsfogalma, mintegy „vezérfonal”, amely egybekapcsolja Isten fokozatosan megvalósuló üdvözítő tervét. Misztérium mindenekelőtt maga Krisztus, amennyiben benne a láthatatlan Isten láthatóvá vált. Krisztus misztériuma az alapja az Egyház misztérium jellegének. Az egyházban pedig találkozunk kultikus misztériumokkal (liturgia, szentségek), amelyek által Krisztus misztériuma folytatódik bennünk. A IV-V. században a *mysterion* szóval jelölik a különböző liturgikus cselekményeket, köztük is elsősorban az Eucharisziát. A nyugati egyház kezdetben még használja a *mysterion* szót, a latinósított *misztérium* formában, majd pedig a *sacramentum* szóval fordítja mindazt amit a keletiek *mysterion*nak neveztek. A nyugati egyházatyák szinonimaként mindkét terminológiát használták. Már Ágostonnál megfigyelhető az a tendencia, hogy a *sacramentum* szóval inkább a szentségek jelszerűségét jelöli (*visibile signum*), a *mysterium* szóval pedig a jelek által jelzett belső tartalmat. A *sacramentum*, a *mysterium* formája, a *mysterium* pedig a *sacramentum* belső tartalma. A szentségek jelszerűségének hangoztatásából következően a *sacramentum* szó egyre inkább valami érzékelhető, statikus valóságot jelöl, a *mysterium* pedig megőrzi eredeti dinamikus jelentését: egy cselekményben megnyilvánuló kegyelmi valóságra utal.

A *mysterium* és a *sacramentum* szó használata a liturgikus szövegekben nincs mindig összhangban az egyházatyák írásaiban található jelentéssel, annak ellenére sem, hogy a liturgikus szövegekben felfedezhető az egyházatyák szemléletmódja. H. Lubac¹⁷ rámutatott arra, hogy a középkori eredetű liturgikus szövegekben is

¹⁶ Cyprianus, Epist. 77, 328.

¹⁷ H. DE LUBAC, *Corpus mysticum. Kirche und Eucharistie im Mittelalter. Eine historische Studie*, Einsiedeln 1969, 66; vö. a 104. lábjegyzetben: „Sacramentum (sacramenta) conficere, gerere, deponere, frangere, dividere, accipere, sumere, percipere, manducare, bibere, portare, dispensare, custodire, distribuere, largiri, assumere,

megfigyelhető a következő törvényszerűség: amíg a *sacramentum*-ot az Egyház „létrehozza, „megőrzi”, „kiosztja”, „fogadja”, „eszi és issza”, addig ezzel szemben a *mysterium*-ot „véghezviszi”, „megünnepli”, „bemutatja”. Az első esetben a szentség úgy áll előttünk mint egy konkrét valóság, ami „táplál”, „megtisztít”, „megerősít”, ezzel szemben a *mysterium*-ot meg kell ünnepelnünk, a *mysterium*-ot szolgálnunk kell. Ezen törvényszerűség ellenére is azt kell mondanunk, hogy a liturgikus szövegek legtöbbször szinonima-szerűen használják ezt a két szót. Egy-egy esetben a mondat összefüggésből, illetve az oráció alapgondolatából látható a két szó jelentése közötti árnyalatbeli eltérés. A különbözőségek ellenére közös bennük, hogy mindkét fogalom, ill. szó olyan látható cselekvésre és érzékelhető jelre utal, amely valami láthatatlan valóságot hordoz önmagában. R.Hotz szerint összefoglalóan a következőt mondhatjuk: „Ha összehasonlítjuk a *mysterion* és a *sacramentum* szó biblikus, patrisztikus és liturgikus használatát egy közös konstanst állapíthatunk meg. Mindkét fogalom a titok szó kettős értelmét (isteni valóság - látható jel) tartalmazza, bár különböző mértékben hangsúlyozzák az egyik vagy másik szempontot.”¹⁸

A liturgikus és patrisztikus hagyománynak megfelelően a *Missale Romanum* 1970 nemcsak az Eucharisziát nevezi *mysteriumnak/sacramentumnak*. Mysteriumnak mondja isteni üdvözítő tervét,¹⁹ az üdvtörténet egyes mozzanatait, mint például Jézus születését²⁰, Jézus feltámadását²¹, az Egyházat mint az üdvösség jelét és eszközét²², a szentségeket²³, a papságot, mint mysteriumok kiszolgáltatóit²⁴, stb.

A könyörgésekben vannak olyan jellegzetes formulák, amelyekben a *mysterium/sacramentum* egyértelműen a szentségi színeket jelöli: *mysteria quae*

stb.”; 105. lábjegyzet: „Mysterium (mysteria) celebrare, agere, operari, offerre, complere, implere, absolvere, consummare, perficere, iterare, frequentare...”; 106. lábjegyzet: „sacramento (sacramentis) refici, vegetati, muniri, reparari, purificari, vivificari... Mysteriis interesse, assistere, ministrare, servire, deservire, exsequi...”

¹⁸ HOTZ, R., *Sakramente im Wechselspiel zwischen Ost und West*, Benziger Verlag, Gütersloh 1979, 62.

¹⁹ vö.: Szt. József ünnepe, collecta: humanae salutis mysteria

²⁰ vö. mysterium incarnationis, Fer. II Adv., Collecta hebdomadae II.

²¹ vö.: resurrectionis dominicae mysteria, Fer. III post domm. II, IV és VI Paschae, Collecta hebdomadae IV, 317.

²² vö.: totius Ecclesiae sacramentum, Húsvét vigiliájának könyörgése, a VII. olvasmány után; a könyörgés teológiai jelentőségéről, lásd DOLHAI L., *Ecclesiae mirabile sacramentum*, in *Teológia* 31 (1997/3-4) 15-27.

²³ A húsvéti utáni vasárnapokon figyelhető meg ez a jelentés, lásd „regenerationis mysterium”, Fer. V post domm. II, IV és VI Paschae, Collecta hebdomadae IV.

²⁴ dispensator mysteriorum, vö. Pro sacerdotibus, Collecta; a pápáért (gratiae et miserationis tuae mysteriis), püspökökért, stb. végezhető votív misékben bőven találhatunk ilyen jellegű kifejezéseket.

sumpsimus, sacramenta quae sumpsimus. Főként az áldozás utáni könyörgésekben a *mysteria*²⁵ és a *sacramenta*²⁶ a magunkhoz vett Eucharisziát jelenti. Még egyértelműbben látjuk ezt olyan²⁷ megfogalmazásokban, ahol a szöveg a szentség konkrét vételére is utal: *huius susceptio sacramenti*²⁸, *perceptio sacramenti*²⁹, *tui communio sacramenti*³⁰, stb. Meg kell azt is jegyeznünk, hogy a *mysterium/sacramentum* mint Eucharisziára utaló szakkifejezés nem azonosítható egyértelműen az eucharisztikus színekkel (átváltoztatott kenyér, bor), nem is a valóságos jelenlétre utaló szakkifejezés a szentmiseáldozat jellegével szemben, hanem egyszerűen csak arra az eseményre utal, amit megünneplünk,³¹ a konkrét liturgikus cselekményre. Különösen a *super oblatákban* (pl.2. vas.) és a *post communiokban* (pl.20. vas.), ha a *hoc*, ill. a *haec* mutató névmásokkal szerepelnek ezek a szavak, akkor az Eucharisziára, ill. az előttünk lévő szentségi színekre való utalás egyértelmű. Az Eucharisztia misztériumára utalnak a jelzők is, amelyek nélkül alig találkozunk a *mysterium* szóval. Úgy áll előttünk az Eucharisztia mint Isten misztériuma (tuum, pl. 1.vas. SO, 19. vas. PC), isteni misztérium (divinum, pl. 17. vas. PC), mennyei misztérium (23. vas. PC), szent és legszentebb misztérium (33. vas. PC; 17. vas. SO). Ezek a melléknevek alkalmasak arra, hogy az Eucharisztia természetfeletti eredetére és jellegére utaljanak, továbbá arra, hogy az Eucharisztia nem a természetes, hanem a kegyelmi élet tápláléka kíván lenni. Ugyanez az értelme a birtokos jelzőknek is. Az Eucharisztia „Krisztus szentsége” (20. vas. PC), általa a megváltás misztériuma folytatódik bennünk (4. vas. SO), az „üdvösség misztériuma” (19. vas. SO). Jelenvalóvá teszi számunkra Krisztus szenvedésének misztériumát (32. vas. SO), sőt az egyik könyörgés szerint Krisztus szenvedésének, halálának és feltámadásának misztériumát is.³²

²⁵ például: Fer. IV hebd. V Quadr., Post comm.

²⁶ például: Fer. IV Cinerum, Post comm., 180: percepta.... sacramenta;

²⁷ például: 17. Évk. vasárnap, post comm:sumpsimus.... divinum sacramentum.

²⁸ Szentháromság vas., post. comm.

²⁹ Fer. II hebd. I Quadr., post comm.

³⁰ Fer. II hebd. III Quadr., post comm.

³¹ például: IV. eucharisztikus imádságban az epiklézis szövegében: ad hoc magnum mysterium celebrandum.

³² A keresztség kiszolgáltatásával egybekapcsolt szentmisében a postcommunio: „praeclarum... mortis et resurrectionis Filii tui mysterium, quod annuntiavimus, celebrando”

Az Eucharisztia „hitünk szent titka”. Erre utal a *mysterium* és *sacramentum* szó, amelyek bőségben előfordulnak az általunk vizsgált orációkban (összesen 14 *mysterium*, 16 *sacramentum*). Összefoglalóan azt kell mondanunk, hogy többes számban és főként a felajánlási könyörgésekben a misztérium az Eucharisztia megünneplésének esemény jellegére utal; a *sacramentum*, főként az áldozás utáni könyörgésekben egyes és többes számban is az ünneplés gyümölcsére, a magunkhoz vett szentségre vonatkozik. E misztérium jellegzetességeire és hatásaira utalnak a jelzők, a névmások, a birtokos jelzős szerkezetek, és az igék is.

3. MUNUS - MUNERA

a.) *A munus az évközi idő felajánlási könyörgéseiben:*

Évk. 3. vas: munera nostra suscipe ...

Évk. 4.vas.: munera nostra servitutis...

Évk. 9. vas.: cum muneribus ad altaria concurrimus.. .

Évk. 10. vas.: ut quod offerimus tibi sit munus acceptum...

Évk. 11.vas.: praesentium munerum et alimento vegetas et renovas sacramento....

Évk. 13. vas.: mysteriorum tuorum effectus... sacris muneribus...

Évk. 15. vas.: munera supplicantis ecclesiae...

Évk. 17. vas.: suscipe munera... ut haec sacrosancta mysteria...

Évk. 20. vas.: suscipe munera nostra

Évk. 23. vas.: hoc munere veneremur... sacria participatione mysterii ...

Évk. 33. vas.: munus oblatum...

A 4, 10, 11, 13, 15, 17, 20, 23, 33. vasárnap könyörgéseiben az adomány: a felajánlott kenyér és bor nem valami tárgyi valóság, hanem maga a liturgia végzése. Felajánljuk Istennek a szolgálatunkat, egyéni és közös imádságainkat, az istentiszteletet, mint adományt, hogy ez is váljék Isten dicsőségére és lelkünk javára.

Összefoglalóan mégis azt mondhatjuk, hogy a „*munus*” elsősorban és leggyakrabban "adományt" jelent, mégpedig az Istennek felajánlott áldozati adományt (vö.: 34.évk. vas.: *suscipe sacra munera*). A liturgia végzése, az istentisztelet is az ember adománya, a kenyér és a bor pedig érzékelhető jelei adományozó lelkületünknek.

b.) A munus az évközi idő áldozás utáni könyörgéseiben:

Évk. 3.vas.: *vivificationis tuae ...munere gloriemur...*

Ebben a könyörgésben a *munus* ajándékot jelent. A szentáldozás: Krisztus teste és vére, Isten ajándéka, ami éltet bennünket: „Aki engem eszik, élni fog általam” (Jn 6,57). Jézus a világ életéért feláldozott testét és vérét, vagyis önmagát adja nekünk valóságos ételnek, itálnak, hogy azt magunkhoz véve örökké éljünk (Jn 6,51-58).

Évk. 4.vas.: *redemptionis nostrae munere vegetati...*

Az Eucharisztia a megváltás művéhez kapcsolódó ajándék; olyan ajándék, ami által a megváltás műve (*opus redemptionis*) folytatódik bennünk, ill. ami által a megváltás művében részesedünk. Ez a kifejezés arra emlékeztet bennünket, hogy a liturgia elsősorban Isten műve.

Évk. 8.vas.: *satiati munere salutari...*

"Üdvösségszerző ajándékkal" vendégel meg minket a mi Istenünk. A napi evangéliummal összhangban az Eucharisztia eszkatologikus vonatkozására emlékeztet bennünket ez az oráció.

Évk.14.vas.: *repleti muneribus... et salutaria dona...*

Mint Isten ajándékait vesszük magunkhoz az eucharisziát, s ezek az adományok (ajándékok) vezetnek el minket az örök életre.

Évk. 15.vas.: *sumptis muneribus...*

Egyedüli hely, ahol a *munus* nem mint valamiféle konkrét elnyert "tárgyi adomány" (Krisztus teste) szerepel, hanem általánosságban véve utal arra, hogy az eucharisztia megünneplése által részesülünk Isten ajándékaiban

Évk. 18.vas.: *quos caelesti recreas munere...*

A "caelesti" jelzővel szerepel a munus. Nemcsak itt, hanem más helyeken is (22, 23,24,26) találkozunk ezzel a jelzővel. Ez a jelző az eucharisztia égi, isteni eredetére utal.

Évk. 31.vas.: tuo munere praeparemur...

Ezzel az ajándékkal készülünk az örök életre, vagyis az Eucharisztia az örök élet záloga, a mennyei lakoma elővételezése.

Évk. 32.vas.: referimus sacro munere vegetati...

Azért adunk hálát a szentáldozás után, mert az Isten „szentségi ajándékkal” táplált minket.

c.). *A szó liturgikus-teológiai jelentése:*

A „*munus*”, ill. a „*munera*” szavak gyakran előfordulnak a szentmise könyörgéseiben, így tehát érthetően az évközi idő orációiban is. A szó alapjelentéséből következően főként felajánlaskor (15-ször; 12 esetben egyes számban, háromszor többes számban), de még az áldozás utáni könyörgésekben (8 előfordulás: 2 többes szám, 6 egyes szám) is hozzátartozik szentmise szótárához. Ez a sajátos kettőség arra utal, hogy sohasem szabad önmagában nézni ezt a szót, hanem csak mindig a mondatösszefüggésekben, ill. az imádságok teljes gondolati egységében³³ vagy legalább a *munus-munera* a főnévhez kapcsolódó igét feltétlenül figyelembe kell vennünk³⁴.

Hosszú és bonyolult a szó jelentéstörténete.³⁵ A szó már a klasszikus latinban is legalább három dolgot jelent³⁶: 1) feladat, tisztség ; különösen is nyilvános közhivatal, tisztség, szolgálat, 2) valaki irányában megnyilvánuló szívesség, kegyesség, szolgálat, 3) ajándék; bizonyos szándékkal vagy célból adott adomány.

³³ vö. például 4. évk.vas.: *munera nostrae servitutis*; itt szó nem dologi adományt jelent mint általában, s ez csak szóhoz kapcsolódó birtokos jelzőből, ill. az egész mondat figyelembe vételével derül ki.

³⁴ például: 3.évk.vas.: *munera nostras suscipe*

³⁵ vö. CASEL, O. *Leiturgia - munus*, in *Oriens Christianus* 3 (1932) 289 - 302.

³⁶ FINÁLY, H., *Latin szótár*, Bpest 1884, 1273.

Az egyházi, liturgikus latinban is többféle jelentése van a szónak.³⁷ Jelentheti egyszerűen a liturgikus funkciót, jelenti az Istennek felajánlott emberi adományt és jelölheti a liturgiában elnyert isteni adományokat is.

Az orációk alapján joggal mondhatjuk, hogy a *munera*, a többes számú alak majdnem mindig a felajánlott adományokat jelenti, a *munus*, az egyes számú forma pedig a liturgikus tevékenységet. Jó példa az első jelentésre az évközi idő 9. vasárnapjának könyörgése, amikor a pap így imádkozik: „Istenünk, jóságodban bízva jöttünk össze, hogy adományainkat (*cum muneribus*) tisztelettel oltárodra helyezzük.”³⁸ Az *offerre munera* kifejezésből is nyilvánvaló, hogy a *munera* szó az adományokra vonatkozik.³⁹ Néha jelző is áll a *munera* szó mellett, s ez meghatározza a felajánlás célját, vagy valamilyen körülményét.⁴⁰ Sokféle célból ajánlhatjuk fel adományainkat: a szentek emlékezetére⁴¹, elhunyt személyekért⁴², stb. A liturgikus szöveg még arra is utal, hogy ezeket az adományokat Istentől kaptuk.⁴³ Más szövegekből kiindulva azt is igazolhatjuk, hogy lényeges különbség van a felajánlott adományokkal kapcsolatban a *hostiae*, *oblaciones* és a *sacrificia* szavak jelentése között. Ritkábban a *dona* és a *sancta* szót is használják a könyörgések a felajánlás tárgyának a megjelölésére, s ebben az esetben a *sancta* még nem azonos a szentáldozásban magunkhoz vett Eucharisziával, hanem csak egyszerűen mint *sacra munera* értendő, amit felajánlunk az Eucharisztia céljára.⁴⁴ Egyébként a felajánlási könyörgések

³⁷ SLEUMER, A., *Kirchenlateinisches Wörterbuch*, Limburg 1926, 533.

³⁸ latinul a teljes szöveg: In tua pietate confidentes... cum muneribus ad altaria veneranda concurrimus; vö. még: 4.évk. vas., super oblata: altaribus tuis... munera nostrae servitutis inferimus.

³⁹ 30.évk.vas., super oblata: munera quae tibi offerimus.

⁴⁰ Dom. IV in Quadr., super oblata: remedii sempiterni munera... laetantes offerimus.

⁴¹ A szentek tiszteletére mondott misék felajánlási könyörgéseiben igen gyakran előfordul a *munera*, az említett értelemben, példák: SS. Philippi et Iacobi, app., super oblata: munera quae pro apostolorum Philippi et Iacobi festivitate deferimus; S. Lucae, ev., super oblata: munera, quae in festivitate beati Lucae deferimus; De omnibus Sanctis, super oblata: munera, quae pro cunctorum offerimus honore Sanctorum, stb.

⁴² Pro pluribus aut pro omnibus deff. 3, super oblata: munera ... quae pro tuorum requie famulorum offerimus; In anniv. exsequiarum, extra temp.pasch. A, super oblata: munera ... quae tibi pro famulo tuo N. offerimus.

⁴³ 17. évk. vas., super oblata: munera, quae tibi de tua largitate deferimus; vö. Bruylants 1127, GeV 1192; a *munera* szó kifejezett említése nélkül megtalálható ez a gondolat a 20. évk. vas., super oblatájában is: offerentes quae dedisti (a quae itt a főmondatban lévő *munera* szóra vonatkozik).

⁴⁴ Az egyik super oblata participium instans-os szerkezettel érzékelteti (Dom. I in Quadr., super oblata: his muneribus offerendis) hogy még a szentmise legfontosabb része, a Prex Eucharistica előtt vagyunk.

nagyon ritkán nevezik a felajánlott adományokat konkrétan kenyérnek⁴⁵ és bornak. Csak a zsinat után megfogalmazott új liturgikus szövegekben találkozunk ilyenekkel.⁴⁶

Az egyes számú alakban a felajánlott adomány (*munus oblatum*) az Eucharisztia konkrét megünneplése. O. Casel szerint a szentmise imádságaiban a „*munus* nem annyira az anyagi jellegű felajánlási adományt jelenti, hanem inkább az adományokkal, ill. az adományokban végbemenő megszentelő jellegű cselekményt, azaz a liturgiát mint Isten és a közösség cselekményét jelenti.”⁴⁷ Az Eucharisztia megünneplése, az Egyház ünnepe,⁴⁸ a szentmisének, mint áldozatnak az ünnepe,⁴⁹ amit mint „Fölségednek bemutatott áldozati adományt”⁵⁰ bemutatunk. Sőt az egyik oráció a liturgikus szolgálatot is kifejezetten „*munus*”-nak nevezi (*munus nostrae servitutis*)⁵¹

Összefoglalóan azt kell mondanunk, hogy a felajánló könyörgésekben az Egyház adományokat ajánl fel az Istennek, hogy kifejezze tiszteletét és hódolatát Urának, és főként azt kéri az Egyház Urától, hogy fogadja el ezeket az adományokat. Visszatérően találkozunk két jellegzetes kéréssel. Az egyik, amely Isten tetszését kéri (*placare*), a másik pedig azt reméli, hogy Isten elfogadja ezeket az adományokat a mi üdvösségünkre.

Az áldozás utáni könyörgésekben a szó főleg csak egyes számban fordul elő, többes számban mindössze csak két alkalommal. Összefoglalóan azt mondhatjuk, hogy a szó itt szinte mindig Krisztus testét és vérének jelenti, amely mint lelki táplálék megerősíti és megújítja a keresztény embert, s ezt az ajándékot Isten jóságának köszönhetjük.

⁴⁵ például a „vetés idején” mondható votív misében a super oblata: ... qui de granis frumenti deferimus tibi panem in tui Corpus Filii transmutandum.

⁴⁶ Jó példa erre a pap imádsága a kenyér és a bor felajánlásakor: ...” a te bőkezűségedből kaptuk a kenyeret. Felajánljuk neked, mint a föld termését és az emberi munka gyümölcsét; ... a te bőkezűségedből kaptuk a bort. Felajánljuk neked, mint a szőlőtő termését és az emberi munka gyümölcsét...”

⁴⁷ CASEL, O., *Leiturgia – munus*, in *Oriens Christianus* 1932, 301.

⁴⁸ In Praesentatione Domini, super oblata: exsultationis Ecclesiae munus oblatum.

⁴⁹ Fer. V hebdomadae IV Quadragesimae, super oblata: huius sacrificii munus oblatum.

⁵⁰ 33. évk. vas., super oblata: oculis tuae maiestatis munus oblatum; vö. a magyar fordítás tehát nem egészen helyes, hiszen a szót az áldozati adomány értelmében fordítja.

⁵¹ vö. 4. évk. vas., super oblata; sajnálatos módon a magyar fordítás itt sem megfelelő.

Tanulságos és sokatmondó számunkra, hogy ezekben az imádságokban nem találkozunk az „adok-kapok” gondolattal. Az ember önként ajánl fel valamit Istennek, és amit az üdvözítő Isten ad nekünk, az mindenesetben ajándék. Az Isten nem „köteles” a mi ajándékunkat viszonzni. Csak egy kivétel van, az évközi idő 20. vasárnapja, amikor így imádkozunk: „Istenünk, fogadd el áldozati adományunkat, amelyekben dicsőséges csere valósul meg számunkra: felajánljuk a tőled kapott földi ajándékokat, és megnyerünk téged magadat.” A Sacramentarium Veronense- ből (n. 98) került át ez a könyörgés a legújabb misekönyvbe, tehát nem új megfogalmazás. Az egyházatyák korában még jól ismert gondolatnak, a „csodálatos csere” (*commercium admirabile*) szoteriológiai alapelvnek a megjelenése ez liturgiánkban.⁵²

4. AZ OBLATIO

Az *oblatio* azon liturgikus alapfogalmak közé tartozik, amelynek megértése fontos az Eucharisztia teológiája szempontjából. Nyilvánvaló, hogy leginkább a felajánlási könyörgésekben találkozhatunk vele.⁵³ A főnév az *offerro*, *oferre* igéből származik. Jelentése egyértelmű: ajánl, felajánl, eléje visz. A klasszikus latinban nem létezik ez az ige és a belőle származó főnév, Cyprianus leveleiben találkozunk vele először (Epist 34,1). Tíz alkalommal találkozunk a főnévi formájával (*oblatio*), tíz alkalommal pedig az igével (*oferre*). Ennek megfelelően kétféle jelentése is lehet: Jelentheti egyrészt a felajánlást, mint cselekményt, másrészt a felajánlott adományt. Mint más latin szavak esetében is, a *-tio* suffixum valami cselekményre, eseményre utaló képző. Egyes számban inkább az eseményre, többes számban a felajánlott adományokra utalószóként szerepel. A szó utalhat a felajánló személyre is (1.v.: *tuae plebis oblatio*, 22.v.: *sacra semper oblatio*), de mégis elsősorban a felajánlott adományt

⁵² A karácsonyi éjféli mise *super oblata*-ja is tartalmazza ezt a gondolatot: „hogy az itt megvalósuló titokzatos csere által eljussunk Üdvözítőnk dicsőségére, akiben emberségünk már egyesült az istenséggel”.

⁵³ lásd a Schnitker- Slaby szótár szerint (1683-1688) az *oblatio* 104 alkalommal szerepel a misekönyvben, abból csak egyszer nem az eucharisziában, 77-szer a *super oblata*okban, 14-szer az I. kánon „Hanc igitur” imádságában, ötször a kánon más helyein, 2-2-szer prefációkban, a postcommuniókban, és az Exultet-ben és egyszer egy kollektában.

jelöli (18.v.: *hostia spiritualis oblatione suscepta; fidelium preces cum oblationibus hostiarum*).

Az *oblatio* szó az Eucharisztia megünneplésekor az ünneplő Egyház szerepét hangsúlyozza.⁵⁴ Olyan szó, amely önmagában nem utal sem az Eucharisztia szentségi jellegére, sem a szentmise áldozat jellegére, hanem inkább az Eucharisziát mint konkrét liturgikus cselekményt állítja elénk. Egyes számú formában az *oblatio* nagyon alkalmas arra, hogy ebből a szóból kiindulva tárgyaljuk az Eucharisztia teológiáját, főként akkor, ha a liturgikus ünneplés adományairól beszélünk. A könyörgésekből ismételten egyértelműen kitűnik, hogy az *oblatio* szó az aktuálisan végmenő liturgiára vonatkozik.⁵⁵ A könyörgésben szereplő egyéb szavak értelmezik és minősítik az *oblatio*-t, és ezáltal úgy jelenik meg előttünk a konkrét eucharisztikus ünneplés, mint az imádkozóknak⁵⁶, az Egyháznak⁵⁷, a hívő népnek⁵⁸ és Isten családjának felajánlása⁵⁹. A felajánláshoz kapcsolódik az Egyház imája, amelyben azt kérjük, hogy az Isten fogadja⁶⁰ el felajánlásunkat, hiszen az Egyház liturgiája csak így válhat⁶¹ olyan üdvösségi eseménnyé, amely az Isten dicsőségét és az ember üdvösségét szolgálja. A 22. vasárnap felajánló könyörgésében az Egyház így imádkozik: „Istenünk, szerezz nekünk mindig üdvösséges áldást ez az áldozati adomány (*oblatio*)⁶², hogy ami a kenyér és bor színe alatt történik, annak ereje életté váljék bennünk.”

Az Egyház tanítása szerint a szentmisében jelenvalóvá válik szakramentálisan Krisztus áldozata. Az Egyház felajánlását, áldozatát Krisztus áldozatához kapcsolja, aki tökéletes áldozatként önmagát ajánlotta föl értünk (Zsid 9,11-10;18). Legegyértelműbben és legszebben Szent Kereszt felmagasztalása ünnepének

⁵⁴ JUNGSMANN, J., *Oblatio und Sacrificium in der Geschichte des Eucharistieverständnisses*, in ZKTh 92 (1970) 344.

⁵⁵ vö.: 6. évk.vas. super oblata: haec... oblatio.

⁵⁶ 26. évk. vas., super oblata: ut haec nostra tibi oblatio sit accepta

⁵⁷ Pro populorum progressionem votiv mise, super oblata: Ecclesiae tuae oblatione suscepta

⁵⁸ 1. évk. vas., super oblata: grata tibi sit... tuae plebis oblatio

⁵⁹ Bérnálási misében, super oblata: Suscipe... oblationem familiae tuae.

⁶⁰ vö.: 18. évk.vas., super oblata: hostiae spritualis oblatione suscepta... perfice.

⁶¹ vö.: 22. évk. vas., super oblata: Benedictionem nobis, Domine, conferat salutarem sacra semper oblatio; a magyar fordítás áldozati adomány-nak fordítja az oblatiot; vö. még 22. évk. vas., super oblata: Oblatio... tuo nomini dicata.

⁶² Itt is és másutt is (vö. például 26. évk. vas.) sajnálatos módon a magyar fordítás téves. Az oblatio nem áldozati adományt jelent, hanem felajánlást, vagy legfeljebb felajánlott adományt!

felajánló könyörgése fogalmazza meg ezt a hitigazságot: „Kérünk Istenünk, tisztítson meg minket minden bűnünktől ez az áldozat, mely a kereszt oltárán az egész világ vétkét eltörölte”. Nemcsak a teológia, hanem a könyörgések is érzékeltetik, hogy a szentmiseáldozat lényegét tekintve azonos a golgotai áldozattal, de a két áldozat azonossága mellett vannak különbözőségek is. Az évközi idő 18. vasárnapján a felajánló könyörgésben így imádkozunk: „Irgalmas Istenünk, szenteld meg ezeket az adományokat és elfogadva lelki áldozatunkat, tégy minket neked szentelt örök áldozattá.” A lelki áldozat fogalma megfelelően rámutat a két áldozat közti különbözőségekre. A szó az 1. Péter levélből (2,5) származik, és az Eucharisziára vonatkozik, nem pedig önmagában a kenyérre és a borra, mint anyagi elemekre, amit esetleg áldozatként fölajánlhatnánk az Istennek. Az Epiphania felajánló könyörgése is egyértelművé teszi, hogy az Eucharisztia megünneplése lelki áldozat felajánlása Istennek: „Istenünk tekints jóságosan Egyházad adományaira. Már nem aranyat, tömjént, mirhát hozunk eléd, hanem magát Jézus Krisztust, akik ezekben az adományokban vallunk, feláldozunk és magunkhoz veszünk.” Ez a könyörgés teljesen összhangban a tridenti zsinat, a szentmise áldozat jellegére vonatkozó tanításával.⁶³A szentmise áldozat jellegére való utalás nemcsak a bibliában, hanem az egyházatyák⁶⁴ írásaiban és a liturgikus szövegekben is elég hamar megjelent. A római kánonban megjelenő *oblatio spiritalis*⁶⁵, amely a görög *logiké thüszia* fordítása, is mutatja, hogy az egyház az áldozati jellegű fogalmakat kezdettől fogva lelki értelemben használta. A keresztények számára már nem a külső, látható adományok a fontosak, hanem az, amit ezek által ünnepelek. Nemcsak az egyházatyák, hanem a tridenti zsinat (DS 1742) is kijelentette, hogy a Malakiás próféta jövendölésében (Mal 1,10-11) szereplő „tisztá áldozat” (*munda oblatio*) a szentmisére vonatkozik. Ezt a jövendölést nem vonatkoztathatjuk a golgotai áldozatra, mert napkeltétől

⁶³ DS 1743: „Egy és ugyanaz az áldozat, ugyanaz a felajánló is – most a papok szolgálata által – mint aki akkor a kereszten önmagát föláldozta, csakis a feláldozás módjában van különbség”.

⁶⁴ például: Jusztinosz, Párbeszéd a zsidóTriphonnal, lásd DOLHAI L.: *Az őskeresztény egyház liturgiája*, JEL Kiadó 2001, 26-32;vö. még MOLL, H., *Die Lehre von der Eucharistie als Opfer. Eine dogmengeschichtliche Untersuchung vom NT bis Irenaeus*, Köln 1915.

⁶⁵ vö.: CASEL, O., *Oblatio rationabilis*, in ThQ 99 (1917/18) 429-438; *Quam oblationem*, in JLW 2 (1922) 98-101; *Die „logiké thüszia” der antiken Mystik in christlich-liturgischer Umdeutung*, in JLW 4 (1924) 37-47.

napnyugtáig a pogányok között mutatják be, ami nem áll a keresztáldozatra. A Missale Romanum-1970 III. eucharisztikus imájában egyértelműen is megfogalmazódik az Egyháznak ez a hite: „Istenünk... népet gyűjtesz magad köré szüntelen, hogy napkelettől napnyugatig tiszta áldozatot mutasson be neked.” Az évközi idő 31. vasárnapjának felajánló könyörgése is explicite tanítja, hogy a szentmise áldozatnak (*hoc sacrificium*) tiszta áldozatnak kell lenni.⁶⁶ Más könyörgésekből még egyértelműbben látjuk, hogy az *oblatio*, a liturgikus felajánlás, a szentmise liturgiája a legtökéletesebb áldozat, ill. az istentisztelet teljessége.⁶⁷

5. AZ EUCHARISZTIA MINT SACRIFICIUM

Az Eucharisztia teológiája szempontjából kiemelt jelentősége van a *sacrificium* fogalomnak, ami már a klasszikus latinban is a kultikus (pogány) áldozatok megjelölésére szolgált. A szó etimológiája is tanulságos számunkra, hiszen a *sacrum* és *facere* szavak összetételéből keletkezett szó az eucharisztikus áldozatra mint cselekményre utal.⁶⁸ A szó másik jelentése szerint a *sacrificium*: az áldozatra bemutatott adomány. Keresztény használatban a III-IV. században jelenik meg, először Cyprianus írásaiban. Nála is az áldozat egyrészt úgy jelenik meg mint egy liturgikus esemény (*sacrificium dominicum; celebrare sacrificia divina*)⁶⁹, másrészt mint kenyér és bor, amit felajánlunk az áldozatbemutatáshoz.⁷⁰ Már a misekönyv általános rendelkezéseiben is ismételten találkozunk vele. Ez a hivatalos dokumentum a szentmisét *sacrificium eucharisticum*-nak (ÁR. 7.) mondja. Az Eucharisztia Krisztus testének és vérének áldozata⁷¹, amely által Krisztus keresztáldozata jelenvaló válik

⁶⁶ vö. super oblata: Fiat hoc sacrificium .. oblatio tibi munda; az oblatio és a sacrificium összefüggéséhez lásd: JUNGSMANN, J.A., *Oblatio und sacrificium in der Geschichte des Eucharistieverständnisses*, in ZKTh 92 (1970) 342-350.

⁶⁷ dec. 23., super oblata: Urunk, szolgáljon tökéletes engesztelésül ez az áldozat, amelyben az istentisztelet teljessége rejlik számunkra.

⁶⁸ vö. SLEUMER, A., *Kirchenlateinisches Wörterbuch*, im. 687.: das Opfer als Handlung.

⁶⁹ Epist. 66,3; 66,9.

⁷⁰ vö. a De opere et elemosina c. művében (n.15) egy asszonyról tesz említést, aki kenyér nélkül jön az áldozatbemutatásra (Sine sacrificio venis).

⁷¹ ÁR 1, bevezetés.: Sacrificium sui Corporis et Sanguinis.

számunkra.⁷² A bevezető szavai beszélnek még „Krisztus húsvéti eucharisztikus áldozatáról,”⁷³ utalván arra, hogy lényegi összefüggés van a golgotai áldozat és a szentmise áldozat között. Az évközi idő 6. vasárnapjának könyörgése egyetlen mondatban összefoglalja a szentmise áldozat jellegének teológiáját: „Istenünk, te a sokféle ószövetségi áldozat helyébe egyetlen tökéletes áldozatul Fiad keresztáldozatát rendelted. Kérünk, fogadd el híveid áldozati adományát, mint egykor elfogadtad Ábel áldozatát, hogy amit most Fölséged dicsőítésére felajánlunk, az egész világ üdvösségére váljék.” A könyörgés megemlíti az ószövetségi tökéletlen áldozatokat, ill. áldozati adományokat (*hostiae*), kiemelten is Ábel áldozatát (*munera Abel*), továbbá Krisztus tökéletes áldozatát (*unius sacrificii perfectione*), és a mi áldozatunkat (*sacrificium*), amely elválaszthatatlan Krisztus jóvoltából az egész világ üdvösségére válik. A fogalom a szentmise áldozat jellegével kapcsolatban a teológiában terminus technicus lett. Régebben gyakrabban, manapság már ritkábban az Eucharisztia megünneplését nemcsak szentmisének, hanem szentmiseáldozatnak nevezzük.⁷⁴

Az eucharisztológiában különösen is a felajánló könyörgésekben találkozhatunk vele, de előfordul még a postcommunióban is.⁷⁵ A fogalom néhány kivételtől eltekintve mindig az Eucharisziát jelenti.⁷⁶ Sok esetben a *hoc* mutató névmás, vagy egyéb rámutató szavak⁷⁷ is egyértelművé teszik, hogy a közvetlenül előttünk lévő Eucharisziáról van szó. Erre jó példa a pünkösdi super oblata, amikor azért imádkozunk, hogy a Szentlélek nyilatkoztassa ki ennek az áldozatnak titokzatos

⁷² vö. a SC 47-ben az ÁR 2.p.bev.: „sacrificium eucharisticum Corporis et Sanguinis sui... quo sacrificium crucis in saecula, donec veniret, perpetuaret”, hasonló ÁR 7: „in qua sacrificium crucis perpetuatur”; ÁR 48: „sacrificium et convivium paschale... quo sacrificium crucis in Ecclesia continue praesens efficitur”.

⁷³ ÁR 335: sacrificium eucharisticum Paschalis Christi

⁷⁴ vö. Sacrificium Missae (pld. SC 47), németül Messopfer; a sacrificium celebrare, a sacrificium offere kifejezésekkel is találkozhatunk (pld.: Mária mennybevitelének ünnepén), ami szintén az Eucharisztia megünneplését akarja jelenti a szó tágabb értelmében.

⁷⁵ A Schnitker - Slaby konkordancia szerint (im. 2214-2220) a Missale Romanum 1975-ban a sacrificium összesen 129 alkalommal, szerepel, ebből super oblata: 85, postcommunio 23, kánonok: 6, prefációk: 5. A többi 10 előfordulás egyéb orációkban és az Exsultetben. A 18 többes számú alakból 17 a super oblatában, 8 a postcommunióban és 1-1 a prefációkban és a kánonokban szerepel.

⁷⁶ kivétel például az I. kánonban. Ábrahám, Melkizedek áldozata; az Exsultet-ben is a dicséret esti áldozata kifejezés (laudis huius sacrificium) szoros értelemben nem az Eucharisziát jelenti

⁷⁷ például: praesenti sacrificio, praesentibus sacrificiis, hodiernum sacrificium, stb.

értelmét (*huius sacrificii arcanum*). Az Eucharisztia a dicséret és a kiengesztelődés áldozata⁷⁸, amit élőkért és holtakért felajánlunk. Az eucharisztikus áldozatnak bőségben vannak kegyelmi hatásai, aminek elnyeréséért már a felajánlási könyörgésekben⁷⁹ is, de főként az áldozási után imádkozunk. Az évközi idő könyörgéseiben ugyan nem, de egyéb könyörgésekben gyakran visszatérő formulák: *huius virtute sacrificii, per huius sacrificii virtutem*, amelyek arra utalnak, hogy a bemutatott szentáldozat erejében bizakodva akarjuk elnyerni Isten kegyelmét.

Többes számban (*sacrificia*) a szó nem kifejezetten a szentmiseáldozatot, hanem inkább a felajánlott áldozati adományokat jelenti.⁸⁰, vagyis a kenyeret és a bort, anélkül, hogy ezeket teológiai értelemben vett valóságos áldozati adománynak tekintenénk. A Római kánonban⁸¹ a „Te igitur” kezdetű imádságban is ezt látjuk, amikor azért imádkozunk, hogy az Atya áldja meg „ezeket az adományokat, és ajándékokat, ezt a szent és tiszta⁸² áldozatot”.⁸³ Még akkor is állíthatjuk ezt, ha a szövegben szent és tiszta áldozati adományokról van szó, hiszen ezek a szavak a konsekráció előtt csak az adományokra vonatkozhatnak, amelyeket a tulajdonképpeni áldozat jelenvalóvá tétele érdekében felajánlunk. Érdeemes tehát megvizsgálni, hogy a *sacrificia* milyen értelemben szerepel a felajánlási könyörgésekben.⁸⁴ Az általunk elemezett szövegekben, a 32. vasárnapi super oblata szövegében a *sacrificia* egyértelműen az adományokat jelenti, a 27. vasárnapi szövegben „a rendelkezés szerint bemutatott áldozat” kifejezés általános értelemben

⁷⁸ sacrificium laudis offerre pro, vö. I.kánon; főként a temetési misékben gyakran szerepel: hoc sacrificium tibi placationis offerium; 12. évk.vas. super oblata: suscipe... sacrificium placationis et laudis.

⁷⁹ vö. évk. idő 12, 16, 27, 31,32, super oblata

⁸⁰ Egy kivétel van, ahol a *sacrificia* áldozatot jelent:Praef. pasch. V, 409: „Qui oblatione corporis sui,antqua sacrificia in crucis veritate perfecit”.

⁸¹ latinul: uti accepta habeas et benedicas haec dona, haec munera, haec sancta sacrificia illibata.. qae tibi offerrimus

⁸² vö.: MOHRMANN, C., *Illibatus*, in B. Botte - C.Mohrmann, L'Ordinaire de la messe. Paris 1953, 115; ugyanitt találkozunk ezzel a fordítással: „d'accepter et de bénir ces dons, ces présents, ces offrandes saintes et sans tache”.

⁸³ vö. PETERSON, E., *Dona, munera, sacrificia*, in EL 46 (1932) 75-77, aki a három szót csak szóhalmozás szerű felsorolásnak tekinti.

⁸⁴ JUNGSMANN, A., *Missarum Solemnia*, im., 184; mellett lásd DUMAS, A., *Pour mieux comprendre*, 198.oldal: „Au pluriel, le mot sacrificia désigne les dons portés á l'autel en vue de sacrifice”;

jelenti az Eucharisztia megünneplését. Nyilvánvaló, hogy ennek van áldozati jellege, de a szöveg önmagában csak indirekt módon utal a szentmise áldozat jellegére.

Az évközi idő könyörgéseiben öt alkalommal találkozunk vele, kétszer egyes számban, háromszor többes számban. Mind az öt a felajánló könyörgésben található. Mindegyik előfordulás jellegzetes és tanulságos a szentmise áldozat jellege szempontjából:

1) 12. évk. vas.: ... *sacrificium* placationis et laudis...

A szentmise áldozat kettős céljára utal ez a kifejezés: az engesztelő és dicsérő jellegre. A zsidókhoz írt levél teológiájával összhangban (Zsid 13,11; 13,15) Jézus „engesztelő és dicsérő áldozatát” ajánljunk fel a szentmisében Isten dicsőségére és bűneink bocsánatára. Teljes összhangban van ez a tridentinum tanításával, a mely a szentmise áldozat jellegéről tanítva (1562, XXII. sess.) kijelenti, hogy a szentmisének „engesztelő” értéke is van (DS 1753).

2) 16. évk. vas.: ... accipe *sacrificium* a devotis tibi famulis...

A Sacramentarium Veronense-ből való (n. 1188) ez a könyörgés, amely Krisztus és az Egyház áldozatát üdvtörténeti összefüggésben állítja elénk. A könyörgés teljes szövege beszél az ószövetségi áldozatok elégtelenségéről, Krisztus áldozatának tökéletességéről és egyedülálló jellegéről, és arról is, hogy mi a célja annak, hogy Krisztus áldozata jelenvalóvá váljon az Eucharisztia megünneplésében.

3) 27. évk.vas.: ... suscipe sacrificia instituta tuis praeceptis...

Olyan könyörgés ez, amelyben kivételesen utalás van az utolsó vacsorára, az eucharisztia alapítására, ill. arra, hogy a szentmisében a Krisztus „rendelése szerinti áldozatot” mutatjuk be.

4) 31. évk. vas.: ... Fiat hoc sacrificium, Domine, oblatio tibi munda...

Azért tanulságos ez a szöveg, mert megfigyelhetjük benne a *sacrificium* és az *oblatio* szavak közötti finom különbséget. Mindkettő áldozati jellegű terminológia, de a *sacrificium* a konkrét anyagi jellegű áldozatot jelenti, míg az *oblatio* inkább spiritualis értelemben szerepel.

5) 32. évk. vas.: ... sacrificiis praesentibus intende placatus...

Ebben a könyörgésben a *sacrificium* egyértelműen a felajánlott adományokat, a kenyeret és a bort jelenti. Más könyörgésekből is látjuk, hogy ha a *sacrificium* szó, többes számban szerepel (*sacrificia*) akkor a kenyérre és a borra vonatkozik⁸⁵, hiszen ezekben az imádságokban az áldozati adományok elfogadásáért és megszenteléséért imádkozunk.

6. AZ EUCHARISZTIA ÉS HOSTIA

a.). *A hostia előfordulási helyei:*

2. évk.v. SO.: *has mysteria frequentare huius hostiae commemoratio*

16. évk.v. SO.: *qui legalium differentiam hostiarum unius sacrificii perfectione sanxisti*

18. évk.v. SO.: *hostiae spiritalis oblatione suscepta*

21. évk.v. SO.: *qui semel hostia adoptionis tibi populum acquisti*

28. évk.v. SO.: *suscipe fidelium preces cum oblationibus hostiarum*

b.). *A szó teológiai elemzése:*

A klasszikus latinban is megvan ez a szó, és elsődleges jelentésében áldozati állatot jelent.⁸⁶ A keresztény szóhasználatban⁸⁷ gyakran használták a „*thüszia*”, a lelki áldozat fordítására (Róm 12,1; 1 Pét 2,1; Zsid 13,15). A fogalommal leginkább a *super oblata*-ban találkozunk.⁸⁸ A többes számú formával (*hostiae*) kizárólag a felajánló könyörgésekben találkozhatunk.⁸⁹ A *hostia* a Római Misekönyvben csak egyszer

⁸⁵ vö. 27. évk. vas. *super oblata*; továbbá: *votiv mise az évkezdettel kapcsolatban, super oblata: sacrificia quae tibi offerimus ita tuis oculis, Domine, sint accepta.*

⁸⁶ A Wagner féle *Phraseológia* szerint a következő összefüggésekben találkozunk vele az ókori irodalomban: *Diis hostias immolare; humanis hostiis Deum placare; praebere hostias ad sacrificandum; hostias adducere;*

⁸⁷ Az egyházi latinban a *hostia* a szentmisében felhasznált ostyát is jelentheti.

⁸⁸ A SCHNITKER- SLABY szótár szerint, 1115-1119, a MR 1975 euchológiája 107 előfordulási helyéből 91 a *super oblata*-ban található, 8 a kánonokban, 4 a prefációkban és a *postcommunio*-ban.

⁸⁹ A 91 *super oblata*-ban található formából, 51 a többes számú forma.

jelenti az ószövetségi áldozatokat, éppen az általunk vizsgált könyörgések egyikében.⁹⁰ Kétszer azt az embert jelenti, akinek kedves áldozattá kell lennie Isten előtt az Egyház adományaival együtt.⁹¹ Ez a szóhasználat összhangban van a Róm 12,1 szavaival: „Adjátok testeteket élő, szent, Istennek tetsző áldozatul.” A misekönyvben a *hostia* éppúgy, mint a *dona*, *munera*, *oblaciones* és a *sacrificia* szavak a kenyeret és bort jelentik, amelyek számunkra a teremtő, hatékony ige (*vi verborum*) és a Szentlélek által (*per virtutem Spiritum Sanctum*) Eucharisztivá lesznek. A szónak a liturgikus latinban is különféle jelentései vannak, a konkrét használatától függően. A felajánló könyörgésekben a *hostiae*, vagyis a többes számú forma elsősorban az áldozati adományokat jelenti, amelyeket felajánlunk⁹² különböző okokból,⁹³ élőkért⁹⁴ és holtakért⁹⁵, kérvén Istent, hogy fogadja el azokat kegyesen.⁹⁶ Azok a birtokos jelzők sem változtatnak a szó értelmén, amellyel kifejezésre juttatjuk, hogy a szentmisében ezeket az adományokat (*hostiae*) az Egyház⁹⁷, Isten népe⁹⁸, a család⁹⁹ vagy egyszerűen alázatos kérésünkből fakadó¹⁰⁰ adományaként ajánljuk fel. Azután már, mint Istentől elfogadott adománynak vannak különböző hatásai, amelyek túlmutatnak a felajánlott áldozati adományokon,¹⁰¹ Az orációk. konkrétan is megfogalmazzák, hogy mi az áldozati adományok felajánlásának a célja és remélt

⁹⁰ 16.évk. vasárnap, super oblata: Deus, qui legalium differentiam hostiarum unius sacrificii perfectione sanxisti;

⁹¹ vö. A keresztség kiszolgáltatásakor: A-formula, super oblata; vö. még Templomszentelés évfordulóján, a felszentelt templomban, super oblata: nosmetipsos... fac hostias tibi semper acceptas (magunk legyünk benne a neked mindig kedves áldozat); a IV. eucharisztikus imádságban is találkozunk az ilyen értelmű használattal: „ut... in Christo hostia viva perficiantur.”

⁹² gyakori forma a super oblata-ban: hostias tibi, Domine offerimus (SS.Caroli Lwanga et sociorum); hostias ad altare tuum offerentibus (Commune Sanctorum et Sanctarum); suscipe... preces populi tui cum oblacionibus hostiarum (Fer. IV. hebd. III. Quadr.).

⁹³ vö. Pro pluribus martt., extra temp.pasch. 4, super oblata: hostias tibi, Domine, pro commemoratione beatorum N. et N. offerimus.

⁹⁴ Fer. V. infra oct. Paschae, super oblata: hostias, quaesumus, Domine, placatus assume, quas et pro renatis gratanter deferimus, et pro acceleratione caelestis auxiliium.

⁹⁵ Pro pluribus aut pro omnibus deff. 1, super oblata: hostias, quaesumus, Domine, quas tibi pro famulis tuis offerimus, propitiatus intende.

⁹⁶ vö. még Fer. IV. hebd. II Quadr., super oblata: Hostias Domine, quas tibi offerimus, propitius intue.

⁹⁷ Cathedra S. Petri, ap., super oblata: Ecclesiae tuae... preces et hostias benignus admitte.

⁹⁸ Fer. VI post dom. VV Paschae, super oblata: Hostias populi tui... miseratus intende

⁹⁹ Fer. III Hebd. s. Super oblata: Hostias familiae tuae... placatus intende

¹⁰⁰ Dom. II Adv. , super oblata: Placare... nostrae precibus humilitatis et hostiis.

¹⁰¹ Fer. V. post cineres, super oblata: Hostias quaesumus, Domine, propitius intende, quas sacris altaribus exhibemus, ut, nobis indulgentiam largiendo, tuo nomini dent honorem.

eredménye, aminek elnyeréséért az áldozás utáni könyörgésben hálát adunk.¹⁰² Az egyik gyakran emlegetett kettős cél: az Istennel való kiengesztelődés¹⁰³ és az Istendicsőítés.¹⁰⁴ Az évközi idő 12. vasárnapján, bár nem a *hostia*, hanem a *sacrificium* szóval ezt imádkozzuk: „Istenünk, fogadd el szent Fiad engesztelő és dicsérő áldozatát, hogy annak erejéből megtisztulva szívünk odaadása is kedves áldozattá legyen előtted”. Több alkalommal¹⁰⁵ is szerepel a könyörgésekben a *preces et hostias* kifejezés, de ez az összekapcsolás nem változtat a szó alapvető értelmén. A szó eredetileg az áldozatot jelentette, de nyilvánvaló, hogy a szentmisében ez a szó Krisztusra vonatkozik, aki mint Isten bárányát megöltek, aki tökéletes áldozatul adta oda magát minden emberért. A Római Misekönyv megfogalmazása szerint is ő mint élő,¹⁰⁶ szeplőtlen¹⁰⁷ és kiengesztelődést teremtő áldozat ajánlotta fel magát megváltásunkért. Tehát a *hostia* nemcsak az, amit a hívek felajánlanak, hanem számunkra elsősorban az Eucharisztia megünneplése ill. Krisztus áldozata, amely a szentmisében jelenvalóvá lesz számunkra. Amikor a super oblata az „*una semel hostia*” kifejezést¹⁰⁸ használja, s arról beszél, hogy Krisztus egyetlen áldozatával új választott népet szerzett magának, akkor *hostia* Krisztusra vonatkozik, aki egyedüli, végső és tökéletes áldozat.¹⁰⁹

A keresztény szóhasználatban a szó nem ugyanazt jelenti, mint a klasszikus latinban, vagyis a keresztények nem áldozati állatokat ajánlanak fel Istennek. Az eucharisztia kifejezetten is utal erre a *hostia spiritalis* (lelki áldozat) fogalmával, amelynek felajánlásáról és elfogadásáról szólnak a felajánlási könyörgések. Az általunk elemzendő könyörgések közül a 18. vasárnap super oblata-ja is igazolja állításunkat. Az orációban így imádkozunk: „Istenünk, szenteld meg ezeket az

¹⁰² Az általunk elemzett orációkban, a post communióban csak egyszer szerepel a *hostia* szó, éppen a fent említett értelemben: *Vivificet nos, qaesumus, Domine, divina quam obtulimus et sumpsimus hostia... magyarul: Kérünk Istenünk, éltesse minket ez a szent áldozat, amelyet bemutattunk, és amelyben részesedtünk*

¹⁰³ vö. Fer. VI hebd. I. Quadr, super oblata? *Suscipe, Domine, propitiatus hostias, quibus et te placari voluisti...*

¹⁰⁴ S. Marci, ev., super oblata: *hostias laudis offerimus...*

¹⁰⁵ vö. : évk. 28. vas., super oblata: *Suscipe, Domine, fidelium preces cum oblationibus hostiarum.*

¹⁰⁶ *Pro pluribus deff. C., super oblata: Domine Deus, cuius Filius se tibi obtulit hostiam vivam*

¹⁰⁷ Krisztus Király ünnepén, saját prefáció: *seipsum in ara crucis hostiam immaculatam et pacificam offerens*

¹⁰⁸ Évk. idő 21. vas., super oblata: *Qui una semel hostia, Domine, adoptionis tibi populum acquisti...*

¹⁰⁹ vö.: a Zsidókhöz írt levélben a *semel* szó teológiai-szoteriológiai jelentősége (9,12.26.28; 10,10).

adományokat és elfogadva lelki áldozatunkat, tégy minket neked szentelt örök áldozattá.”¹¹⁰ Az új misekönyv két új kompozíciójú orációja¹¹¹ is arra figyelmeztet bennünket, hogy önmagunkat lelki áldozatul kell felajánlani (*in spiritalem hostiam*). Ez azt jelenti, hogy saját áldozatunkat a szentmise megünneplése közben Krisztus jelenvalóvá váló áldozatához kapcsoljuk,¹¹² s ez tesz bennünket Istennek szentelt örök áldozattá.¹¹³

A liturgia lényegének és az Eucharisztia teológiájának megértéséhez ismételten és szívesen hivatkozunk a Sacramentarium Veronense egyik ősi felajánlási könyörgésére, amit a Missale Romanum 1562, Missale Romanum 1962 könyörgéseiben a Pünkösöd utáni 9. vasárnapon imádkozta az Egyház, a jelenleg misekönyvben pedig ismételten találkozunk vele.¹¹⁴ Az általunk is elemezett orációk közül az évközi idő 2. vasárnapjának felajánlási könyörgésében, amikor imádkozunk, azt állíthatjuk, hogy valahányszor Krisztus áldozatának emlékét üljük (*huius hostiae commemoratio*) a megváltás műve folytatódik közöttünk. Hogy a felajánlási adományokban valóban a keresztáldozat szakramentális megvalósulását meglássuk, a jelenlegi megfogalmazás nem mutató névmást használ. Ez azt jelenti, hogy ennek a *hostia*-nak most már szakramentális jelentése van. A *hostia*, az Eucharisztia megünneplése olyan *commemoratio* (megemlékezés), amelynek a lényege a *hostia*. Ezáltal a szentmisében a *hostia* (áldozati adomány) bemutatása az a mód, amely által a megváltás műve az ünneplők számára megvalósul, ill. folytatódik. Ebben a könyörgésben tulajdonképpen megvalljuk a liturgiára vonatkozó hitünket, vagyis azt, hogy hiszünk abban, hogy a feltámadt és megdicsőült Krisztus az Egyházban és az Egyház által folytatja megváltói tevékenységét. Többféle módon, többek között az Egyház liturgiája által. A II. Vatikáni zsinat teológiai megállapításai között,

¹¹⁰ latinul: *hostiae spiritalis oblatione suscepta*; Egyértelmű, hogy a *hostia spiritalis* a kereszténység előtti anyagi jellegű, állat-áldozat ellentéte akar lenni.

¹¹¹ In bened. abbatis vel abbatissae, super oblata: *seipsos in spiritalem hostiam offerentes*; Pro minn. Eccl., super oblata: *nosmetipsos in spiritalem hostiam offerentes*.

¹¹² vö.: IV. kánon: „Fölséged dicséretére Krisztusban élő áldozattá váljanak”

¹¹³ vö.: III. kánon közbenjáró imádságában: „Ő tegyen minket neked szentelt örök áldozattá”

¹¹⁴ Missa vespertina in Cena Domini, super obl.; 2. évk. vas., super obl.; De SS.ma Euch. B., super obl.: *quia, quoties huius hostiae commemoratio celebratur, opus nostrae redemptionis exercetur*. A Sacramentarium Veronense-ben (n. 93) a *huius hostiae* helyett: *hostiae tibi placatae*; az *exercetur* helyett *exeritur* szerepel.

amelyeket a liturgiával kapcsolatban tett, első helyen ugyanezt a gondolatot olvassuk: „A liturgia által – legfőképpen az Eucharisztia isteni áldozatában – valósul meg üdvösségünk műve” (SC 2). A liturgia tehát elsősorban Isten műve, közvetlenül pedig Krisztus tevékenysége („legfőképpen az Eucharisztia isteni áldozatában”) az emberek üdvösségének szolgálatában. Ezen okból kifolyólag mondta a zsinat a liturgiát csúcsnak és forrásnak: „A liturgia az a csúcs, amelyre az Egyház tevékenysége irányul, ugyanakkor az a forrás is, amelyből fakad minden ereje.” (SC 10).

7. Melléklet az évközi idő eucharisztikus szótárának tanulmányozásához¹¹⁵

Évközi vasárnapok felajánló és áldozás utáni könyörgései és a könyörgésekből található eucharisztikus szótár:

FELAJÁNLO KÖNYÖRGÉS

<p>1. Istenünk, fogadd kegyesen néped áldozati adományát, hogy ennek erejéből megszentelődjék, és amit buzgó szívvel kér, azt megkaphassa...</p>	<p>OBLATIO TUAE PLEBIS</p>
<p>2. Kérünk, Urunk, Istenünk, add, hogy méltón vegyünk részt ebben a szent cselekményben, mert valahányszor Fiad áldozatának emlékét ünnepeljük, megváltásunk műve folytatódik.</p>	<p>haec MYSTERIA frequentare huius HOSTIAE commemoratio</p>
<p>3.</p>	

¹¹⁵ A könyörgésekből az eucharisziára utaló latin nyelvű kifejezések kiemelése önmagában is tanulságos, de azért is hasznos a latin és a magyar szöveg egymásmellé állítása, mert így könnyen felfedezhető, hogy a magyar fordítás nagyon sok esetben nem adja hűségesen vissza az egyes könyörgésekben jelenlévő jellegzetes, az Eucharisztia teológiája szempontból fontos kifejezéseket.

<p>Istenünk, fogadd atyai szeretettel és szenteld meg áldozati adományainkat, hogy megszerezzék számunkra az üdvösséget.</p>	<p>MUNERA NOSTRA SUSCIPE</p>
<p>4. Urunk, Istenünk, hódoló szívvel hozzuk oltárodra áldozati adományainkat. Kérünk, fogadd kegyesen, és tedd megváltásunk szent áldozatává.</p>	<p>MUNERA nostrae servitutis.... SACRAMENTUM nostrae redemptionis</p>
<p>5. Urunk, Istenünk, te a kenyeret és a bort elsősorban mulandó földi életünk táplálékául rendelted. Add, hogy örök életünk szentségi táplálékává is legyenek.</p>	<p>aeternitatis fiant SACRAMENTUM</p>
<p>6. Kérünk, Istenünk, hogy ez az áldozati adomány tisztítson meg és újítson meg minket. Legyen örök jutalom forrása azoknak, akik teljesítik szent akaratodat.</p>	<p>haec nos OBLATIO mundet</p>
<p>7. Istenünk, köteles gyermeki hódolattal mutatjuk be áldozatunkat. Könyörögve kérünk, hogy amit fölséged dicsőségére felajánlunk, hozza meg nekünk az üdvösséget.</p>	<p>MYSTERIA TUA EXSEQUENTES</p>
<p>8. Istenünk, tőled kaptuk, amit fölségednek felajánlunk, te mégis a mi odaadó buzgóságunk hódolataként fogadod el adományainkat.</p>	<p>OBLATA SERVITUTIS NOSTRAE</p>
<p>9. Urunk, Istenünk, jóságodban bízva jöttünk össze, hogy adományainkat tisztelettel oltárodra helyezzük. Tisztítson meg minket a te kegyelmed, és a neked bemutatott áldozat vezessen el az örök életre.</p>	<p>cum MUNERIBUS ad altaria concurrimus.... MYSTERIIS quibus famulamur</p>

<p>10. Kérünk, Istenünk, vedd jónéven szolgálatunkat, hogy amit felajánlunk, legyen előtted kedves áldozat, és gyarapítsa szeretetünket.</p>	<p>quod offerimus sit tibi MUNUS acceptum</p>
<p>11. ISTENÜNKK, TE AZ EMBER TESTÉT ÉS LELKÉT a kenyérrrel és borral mint eledellel táplálod, mint szentséggel újjáalkotod. Add, hogy ugyanezen ajándékaid testünk és lelkünk javára váljanak.</p>	<p>präsentium MUNERUM et ALIMENTO vegetas et renovass SACRAMENTO</p>
<p>12. Istenünk, fogadd el szent Fiad engesztelő és dicsérő áldozatát, hogy annak erejéből megtisztulva szívünk odaadása is kedves áldozattá legyen előtted.</p>	<p>SACRIFICIUM placationis et laudis</p>
<p>13. Istenünk, te a szentségi jelek által árasztod lelkünkbe a megváltás kegyelmét. Add, hogy szolgálatunk méltó legyen szent titkaidhoz.</p>	<p>MYSTERIORUM TUOROM EFFECTUS... sacris MUNERIBUS</p>
<p>14. Istenünk, tisztítson meg minket ez a nevednek szentelt áldozat, hogy napról napra szentebb életet éljünk.</p>	<p>OBLATIO tuo nomini dicata</p>
<p>15. Istenünk, fogadd szívesen könyörgő Egyházad áldozati adományait, és add, hogy életünk megszentelésére részesedjünk belőlük.</p>	<p>MUNERA SUPPLICANTIS ECCLESIAE</p>
<p>16. Istenünk, te a sokféle ószövetségi áldozat helyébe egyetlen tökéletes áldozatul Fiad keresztáldozatát rendelted. Kérünk, fogadd el híveid áldozati</p>	<p>accipe SACRIFICIUM</p>

<p>adományát, Mint egykor elfogadtad Ábel áldozatát, hogy amit most Fölséged dicsőítésére felajánlunk, az egész világ üdvösségére válják.</p>	
<p>17. Istenünk, fogadd el áldozati adományainkat, amelyeket bőkezűen adott ajándékaidból hozunk eléd. Add, hogy ez a szent áldozat kegyelmed erejével szentelje meg földi életünket, és vezessen el az örök boldogságra.</p>	<p>suscipe MUNERA ut haec sacrosancta MYSTERIA</p>
<p>18. Irgalmas Istenünk, szenteld meg ezeket az adományokat, és elfogadva lelki áldozatunkat, tégy minket neked szentelt örök áldozattá.</p>	<p>HOSTIAE SPIRITALIS OBLATIONE SUSCEPTA</p>
<p>19. Istenünk, fogadd megengesztelődve Egyházad áldozati adományait. Jóságodból te adtad azokat, hogy neked felajánljuk, és te változtatod át hatalmaddal üdvözítő áldozatunkká.</p>	<p>ECCLESIAE TUAЕ MUNERA ASSUME</p>
<p>20. Istenünk, fogadd el áldozati adományainkat, amelyekben dicsőséges csere valósul meg számunkra: felajánljuk a tőled kapott földi ajándékokat, és megnyerünk téged magadat.</p>	<p>suscipe MUNERA nostra</p>
<p>21. Istenünk, te Fiad egyetlen áldozatával új választott népet szereztél magadnak. Add meg irgalmasan Egyházadnak az egység és a békeesség ajándékát.</p>	<p>qui una semel HOSTIA adoptionis tibi populum acquisisti</p>
<p>22. Istenünk, szerezz nekünk mindig üdvösséges áldást</p>	

ez az áldozati adomány, hogy ami a kenyér és a bor színe alatt történik, annak ereje életté váljék bennünk.	sacra semper OBLATIO
23. Istenünk, igaz jámborság és békesség szerzője, add, hogy ezzel az áldozati adománnyal méltóképpen tiszteljük fölségedet, és a szent áldozatban való részesedés forrassa egyé szívünket.	HOC munere veneremur.... sacri participatione MYSTERII
24. Fogadd kegyesen könyörgéseinket, Istenünk, és vedd szívesen híveid áldozati adományait, hogy amit most neved dicsőségére egyenként felajánlottunk, mindnyájunk üdvösségére váljék.	HAS OBLATIONES FAMULARUM TUORUM
25. Istenünk, fogadd kegyesen néped adományait, hogy az üdvösséget, amelyet buzgó hittel vallunk, a szent áldozat erejéből elnyerjük.	MUNERA TUAE PLEBIS ASSUME... SACRAMENTIS caelestibus
26. Add meg nekünk, jóságos Atyánk, hogy ez az áldozat kedves legyen előtted, és fakadjon belőle számunkra minden áldás forrása.	haec nostra OBLATIO
27. Kérünk, Istenünk, fogadd el rendelésed szerint bemutatott áldozatunkat, és a szent titkokkal, amelyeket köteles szolgálatunkkal megünneplünk, tedd teljessé megváltásunkat és szentelj meg minket.	SUSCIPE SACRIFICIA INSTITUTA tuis praeceptis, et sacris MYSTERIIS sanctificatione tuae redemptionis nobis adimple
28. Istenünk, fogadd el híveid könyörgéseit és ezeket a felajánlott áldozati adományokat, hogy odaadó szolgálatunk révén	suscipe fidelium preces cum OBLATIONIBUS HOSTIARUM

a mennyei dicsőségbe jussunk.	
29. Kérünk, Istenünk, add, hogy ajándékaidat készséges szolgálattal hozzuk eléd. Kegyelmed segítségével tisztítson meg minket ez az áldozat, amelyet bemutatunk neked.	iisdem quibus famulamur MYSTERIIS emundemur
30. Kérünk, Istenünk, fogadd szívesen áldozati adományainkat, amelyeket fölségednek felajánlunk, hogy szolgálatunk egyre nagyobb dicsőségedre válják.	MUNERA QUAE TUAE OFFERIMUS maiestati
31. Urunk, Istenünk, legyen kedves előtted ez a tiszta áldozat, és árássa ránk bőven szent irgalmadat.	fiat hoc SACRIFICIUM, Domine, OBLATIO tibi munda
32. Kérünk, Istenünk, tekints megengesztelődve erre az áldozatra, hogy szívünk odaadásával elérjük, amit Fiad halálára emlékezve ünneplünk.	SACRIFICIIS PRAESSENTIBUS intende placatus
33. Kérünk, Istenünk, hogy a Fölségednek bemutatott áldozati adomány szerezze meg nekünk a szívbeli odaadás kegyelmét, és vezessen el az örök életre.	MUNUS OBLATUM
34. Fogadd el, Urunk szent adományainkat, melyeket rendelésed szerint neked szentelünk, és hogy általuk atyai jóságod előtt kedvesek legyünk, add, hogy parancsaidnak mindig engedelmeskedjünk.	suscipe sacra MUNERA

ÁLDOZÁS UTÁNI KÖNYÖRGÉS

1.	
-----------	--

<p>Kérve kérünk, mindenható Istenünk, hogy mi, akiket mennyei eledellel táplálsz, tetszésedre éljünk, és méltóképpen szolgálhassunk neked.</p>	<p>tuis SACRAMENTIS</p>
<p>2. Istenünk, áraszd szívünkbe szereteted Szentlelkét, hogy minket, akiket egyazon mennyei kenyérral tápláltál, egyazon szeretet kapcsoljon össze.</p>	<p>uno caelesti PANE satiati</p>
<p>3. Kérünk, mindenható Istenünk: add, hogy életető kegyelmed erejéből mindig boldogan szolgáljunk neked.</p>	<p>in tuo MUNERE gloriemur</p>
<p>4. Meváltásunk égi eledelével tápláltál minket, Istenünk. Kérünk, hogy örök üdvösségünknek ez a tápláléka növelje bennünk mindenkor az igaz hitet.</p>	<p>redemptionis nostrae MUNERE vegetati</p>
<p>5. Istenünk, te egy kenyérből adtál ennünk, és egy kehelyből adtál innunk. Segíts, hogy egyek legyünk Krisztusban, és örömmel munkálkodjunk az egész világ üdvösségén.</p>	<p>de uno PANE et de uno CALICE participes</p>
<p>6. Mennyei kenyérral örvendeztetél meg minket, Istenünk. Add, hogy mindig olyan eledelre vágyakozzunk, amely az igaz életet táplálja bennünk.</p>	<p>caalestibus PASTI deliciis</p>
<p>7. Mindенható Istenünk, add, hogy valóban elnyerhessük az üdvösséget, amelynek zálogát ebben a szentségben magunkhoz vettük.</p>	<p>per haec MYSTERIA</p>
<p>8. Üdvösségszerző ajándékkal vendégeltél meg minket, Istenünk. Kérjük irgalmasságodat, hogy amivel most földi életünkben táplálsz,</p>	<p><i>SATIATI MUNERE SALUTARI...</i> hoc vegetas SACRAMENTO</p>

<p>ugyanazzal a mennyei eledellel tégy bennünket az örök élet részesévé.</p>	
<p>9. Kérünk, Istenünk, Szentlelkeddel irányíts minket, akiket Fiad testével és vérével táplálsz, hogy téged ne csak szóval és nyelvvel hanem igaz szívvel és tetteinkkel is megvalljunk, és így eljussunk a mennyek országába.</p>	<p>quos pascis Filii tui CORPORE et SANGUINE</p>
<p>10. Irgalmas Istenünk, a szentáldozás gyógyító kegyelme szabadítson meg bűneinktől, és vezessen el minket a jóra.</p>	<p>medicinalis operatio</p>
<p>11. Urunk, Istenünk, szent lakomádban való részesedésünk láthatóvá teszi a hívek benned való egységét. Add, hogy ez a szentáldozás munkálja is hatékonyan ezt az egységet Egyházadban.</p>	<p>sumpta sacra COMMUNIO</p>
<p>12. Tested és véred áldott tápláléka megújít minket, Urunk. Kérjük irgalmadat, hogy amit áhítatos lélekkel újra meg újra ünneplünk, megváltásod kegyelméből biztosan el is érzük.</p>	<p>sacri CORPORIS et SANGUNIS pretiosi alimonia renovati</p>
<p>13. Kérünk, Istenünk, éltessen minket ez a szent áldozat, amelyet bemutattunk és amelyben részesedtünk, hogy örök szeretettel hozzád kapcsolódva örök életre szóló gyümölcsöt hozzunk.</p>	<p>divina quam obtulimus et sumpsimus HOSTIA</p>
<p>14. Istenünk, határtalan szereteted</p>	

ajándékaival eltelve arra kérünk, hogy élni tudjunk üdvösségszerző javaiddal, és mindig buzgók legyünk dicséretedben.	tantis repleti MUNERIBUS
15. Részesültünk ajándékaidban, Istenünk. Kérve kérünk, hogy valahányszor bemutatjuk ezt az áldozatot, növekedjék bennünk üdvösségszerző kegyelmed.	<i>SUMPTIS MUNERIBUS...</i> <i>cum frequentatione MYSTERII</i>
16. Kérünk, Istenünk, légy irgalmas a te népedhez, és minket, akiket a mennyei misztériumokba beavattál, vezess át a régiből az új életbe.	<i>POPULO QUEM MYSTERIIS</i> <i>CAELESTIBUS IMBUISTI</i>
17. Istenünk, magunkhoz vettük ezt a mennyei szentséget, szent Fiad szenvedésének örök emlékét. Add, kérünk, hogy üdvösségünkre váljék az az ajándék, amelyet kimondhatatlan nagy szeretetében ő maga adott nekünk.	<i>sumpsimus divinum SACRAMENTUM</i>
18. Istenünk, mennyei eledellel tápláltad lelkünket. Oltalmazz minket állandó pártfogásoddal, hogy örök megváltásodra is méltók legyünk.	<i>QUOS CAELESTI RECREAS MUNERE</i>
19. Istenünk, a tőled kapott szentségi eledel vétele üdvözítsen minket és erősítsen meg, hogy mindig igazságod fényében járjunk.	<i>SACRAMENTORUM TUORUM</i> <i>COMMUNIO</i>
20. Irgalmas Istenünk, e szentségi eledel által Krisztust vettük magunkhoz. Alázattal kérünk, hogy mi, akiket Fiad képére alakítottál a földön dicsőségében is részesüljünk a mennyben.	<i>PER HAEC SACRAMENTA CHRISTI</i> <i>participes effecti</i>
21. Istenünk, szerető jóságod hozzon nekünk	

teljes gyógyulást. Segíts kegyesen és támogass, hogy mindenben tetszésedre éljünk.	
22. Mennyei asztalod kenyerével tápláltál minket, Istenünk. Kérünk, a szeretetnek ez a tápláléka erősítse szívünket, hogy testvéreinkben neked szolgáljunk.	<i>PANE MENSAE CAELESTIS REFECTI</i> ... hoc nutrimentum caritatis
23. Istenünk, te igéddel élteted és szentségednek mennyei kenyerével táplálad híveidet. Add, hogy szeretett Fiadnak ezek az ajándékai erősítsenek minket, és így életének mindig részeseivé legyünk.	<i>CAELESTI SACRAMENTI PABULO</i> nutris et vivificas
24. Mennyei ajándékod éltető ereje járja át lelkünket és testünket, Istenünk, hogy ne a mi ösztönös természetünk uralkodjék bennünk, hanem e szentség hatása irányítson minket mindenkor.	<i>DONI CAELESTIS OPERATIO</i>
25. Szentségeiddel erősítesz minket, Istenünk. Támogass jóságosan állandó segítségeddel, hogy megváltásunk kegyelmét a szentáldozásban is, és keresztény életünkben is elnyerjük.	Quos tuis reficis SACRAMENTIS.... MYSTERIIS capiamus
26. Urunk, Istenünk, szolgáljon ez a mennyei misztérium testünk és lelkünk megújulására, hogy az örök dicsőségben társörökösei legyünk Fiadnak, akinek halálát hirdetjük és vele együtt szenvedünk.	caeleste MYSTERIUM
27. Add meg, kérünk, mindenható Istenünk, hogy tápláljon és lelkesítsen ez a magunkhoz vett szentség, és alakítson minket szent Fiad	concede út de perceptis SACRAMENTIS inebriamur et pascamur.

képmására.	
28. Kérve kérjük Fölségedet, Istenünk, hogy amint Fiad szent testével és vérével táplálsz, tégy minket az isteni élet részesevé.	nos CORPORISS ET SANGUINIS sacrosancti pascis ALIMENTO
29. Kérünk, Istenünk, gazdagíts bennünket mennyei ajándékok gyakori vételével, hogy a mulandó javak segítsenek, az örök javak pedig tökéletesítsenek minket.	caelestium rerum frequentatione proficere
30. Kérünk, Istenünk, működjék hatékonyan bennünk a szentáldozás kegyelme, hogy amit most a szent színek alatt magunkhoz vettünk, azt a maga teljes valóságában is elnyerjük.	perficiant in nobis tua SACRAMENTA quod continent
31. Kérünk, Istenünk, működjék bennünk egyre hatékonyabban kegyelmed, és a mennyei szentség ereje jóságodból tegyen alkalmassá arra, hogy elnyerjük ígéreteidet.	refecti caelestibus SACRAMENTIS
32. Hálát adunk, Istenünk, hogy szentségi ajándékokkal tápláltál minket. Kérjük, hogy Szentlelked kiáradása által maradjon meg az igazlelkűség kegyelme mindazokban, akikben mennyei erőd működni kezdett.	sacro MUNERE vegetati
33. Urunk, Istenünk, magunkhoz vettük a szent áldozat ajándékait. Alázattal kérünk, hogy növelje szeretetünket az, amit szent Fiad az ő emlékezetére cselekednünk parancsolt.	sumpsimus, Domine, sacri DONA MYSTERII

<p>34. Kérünk, mindenható Istenünk, ne engedd, hogy tőled valaha is elszakadjunk, akiket az isteni természetben való részesedéssel megörvendeztettél.</p>	<p>divina participatione gaudere</p>
--	--------------------------------------